

DATÇA A ZINDA YAKLA MA LEVL B R B RLE K F L ÇEK M :**“(I₄)k gide(r)” YAPISI***nan GÜMÜ ****ÖZET**

Datça a zı, Mu la a ızları içerisinde kendine ait özellikleriyle öne çıkmaktadır. Son zamanlarda e itimin yaygınlaşması (özellikle lise ve sonrası e itim için Mu la ya da ba ka merkezlere meydedilmesi), ula ım imkânlarının eskiye nazaran daha iyi olması, turizmin yörede giderek popülerleşmesi ve medya gibi faktörler Datça a zı üzerinde belli oranda olumsuz bir etkiye sahiptir. Özellikle son zamanlarda turizmin geli me göstermesi, bölge halkının dilinde ister istemez bir de i ime sebep olmaktadır. Bu olumsuzlukların daha da artmaması, hatta a ız özelliklerinin ortadan kalkmaması için hem derleme çalı malarının ba latılması hem de bu derlemeler üzerinde gramer çalı malarının yapılması gerekmektedir. Bu çalı malar -genel anlamda- Anadolu a ızlarının ça da ve tarihi Türk lehçeleriyle olan ba lantısını ortaya koymada son derece önemlidir.

Bu makale kapsamında da Datça a zında sıklıkla kar ımıza çıkan “Fiil + -(I₄)k gide(r) + ahıs ekleri” kurulu undaki yakla ma i levli birle ik çekim üzerinde durulmu tur. Türkiye Türkçesinde yakla ma fonksiyonu “yaz-” tasvir fiilinin yanında “Fiil + -mAk üzere + ek-fiil çekimi” yapısıyla kurulan isim cümlelerinde de kendini göstermektedir. “yaz-” tasvir fiili genellikle olumsuz ya da istenmeyen bir anlam ihtiva eden fiillerle kullanılırken “-mAk üzere” yapısı bütün fiillerle kullanılabilir. Datça a zında da bu i leve yakın, “Fiil + -(I₄)k gide(r) + ahıs ekleri” yapısı tespit edilmiştir. Bu çekim “yaz-” yakla ma fiilinden daha geni bir anlam alanına sahiptir. Bu makale kapsamında, kimi kaynaklarda imdiki zaman fonksiyonunda verilen bu birle ik fiil çekiminin, imdiki zaman anlamını içermekle birlikte, temel olarak yakla ma fonksiyonunda kullanıldı ı, örnekleriyle birlikte ortaya konulmaya çalı ılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Datça A zı, Yakla ma Fiili, Anadolu A ızları, Birle ik Fiil.

A CONJUGATION OF COMPOUND VERB WITH FUNCTIONING APPROXIMATIVE VERB IN LOCAL DIALECT OF DATÇA: STRUCTURE OF “-(I₄)k gide(r)”**ABSTRACT**

Local dialect of Datça becomes prominent with the characteristics which are peculiar to itself among the local dialects of Mu la. In recent years, the factors such as proliferation of education (especially having a tendency to go to Mu la or other cities for secondary school and university education), developing the opportunities of transportation better when compared to the past, tourism’s getting more popular in the region, and media have had a negative effect to a certain extent. Especially in recent years, developing of tourism has caused a change on the dialect of the local community necessarily. It requires that both the studies of collation should be initiated and the studies of grammar should be done over the collations so that these negations may not increase more , and further, the characteristics of the dialect may not disappear. These studies are -generally- crucial for revealing the connection of Anatolian dialects with the contemporary and the old Turkish dialects. Within the context of this essay as well, conjugation of compound verb with the functioning approximative verb in the construction of “Verb + -(I₄)k gide(r) + personal affixes” which we come across in local dialect of Datça has been emphasized. In Turkish, approximative function shows itself not only in descriptive verb “yaz-” but also in noun clauses which are constructed with the structure of

* Okt., Süleyman Demirel Üniversitesi, Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu, Isparta – TÜRK YE, E-posta: inangumus@sdu.edu.tr.

“Verb + -mAk üzere + conjugation of complementary verb”. While descriptive verb “yaz-” is generally used with the verbs that contain negative or undesired meaning, structure of “-mAk üzere” can be used with all the verbs. In local dialect of Datça, structure of “Verb + -(l_a)k gide(r) + personal affixes” which is close to this function has been determined. This conjugation has a larger meaning area than the approximative verb “yaz-”. Within the context of this essay, the fact that this conjugation of compound verb which is given in function of present continuous in some resources, together with including the meaning of present continuous, is basically used in the approximative function has been tried to be put forward with its examples.

Keywords: Local Dialect of Datça, Approximative Verb, Anatolian Dialects, Compound Verb.

Son dönemlerde artan a ız ara tırmaları, beraberinde birçok sorunu da do urmu tur. A ız ara tırmalarında kar ıla ilan sorunlardan bir tanesi de yapılan derlemeleri¹, inceleme a amasında anlamlandırma meselesidir. Bunda derlemecilerin bölge a zını tam olarak tanı(ya)maması, bölge halkından yetkin bir kılavuzla i birli i içinde olunmaması, derlemelerin alalecele yapılması ve dikkat çekici öğelerin anında tespit edilip bu öğelerin anlamlandırılması hususunda daha detaylı soruların sorulmaması gibi faktörler etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra incelemelerin klasik ablona göre yapılması, incelemelerde genellikle ekli esas alan bir yöntem izlenmesi bu sorunun daha da büyümesine zemin hazırlamı tir. Özellikle a ız bölgelerinin kendine ait özelliklerinin ortaya çıkarılması yerine topyekün klasik gramer bilgilerinin verilmesi, a ızların ayırıcı özelliklerinin tanınmasının önüne geçmi tir. Bu ba lamda her bir a ız bölgesi/yöresiyle ilgili yapılacak detaylı incelemeler Anadolu a ızları ara tırmalarına yeni bir soluk kazandıracaktır. Bu makale kapsamında da Datça a zında dikkati çeken, yakla ma i levli bir birle ik fiil çekimi üzerinde durulmu tur.

Mu la iline ba lı Datça ilçesi, Ege ile Akdeniz’in kesi ti i bölgede yer alır. İçe, Gökova Körfezi ile Hisarönü Körfezi arasında uzanan bir yarımada dır. Co rafî bölge olarak Ege Bölgesine giren Datça, 27.40-28 derece Do u meridyenleri ile 36.60-36.75 derece Kuzey paralelleri arasında yer alır. Yüzölçümü 459 km²’dir. Mu la ilinin Güneybatı’sında olup Kuzey’inde Gökova Körfezi, Güney’inde Hisarönü Körfezi, Do u’sunda Marmaris, Batı’sında Ege ve Akdeniz yer alır. Yarımada, da lık ve engebeli bir arazi yapısına sahiptir. En yüksek da ı Kocada silsilesi üzerindeki Bozda (1162 m)’dir. Küçük çaplı belli ba lı ovaları; Kızlan, Karaköy, Mesudiye ve Palamutbükü düzlükleridir. Yarımada nın 235 km’lik sahil bandı, dantel gibi büyüklü küçüklü 52 koya sahiptir. Marmaris’le Datça sınırını te kil eden Balıka ıran mevkiinde kara geni li i 800 m’ye kadar iner. Bu oran yarımada nın en geni yerinde 17 km’dir.²

Datça’nın tarihi, MÖ 2000’li yıllara kadar uzanır. Özellikle yarımada nın ucunda yer alan Knidos limanı bölgeyi daha çekici hâle getirmi tir. Bilinen ilk yerle meler Karyalılar döneminde yapılmı olup Dorlar zamanında Knidos’ta kurulan ehir devleti yörenin en parlak devirlerinden birine ev sahipli i yapmı tir. Daha sonra sırasıyla Persler, Büyük skender, Roma mparatorlu u ve Do u Roma (Bizans) mparatorlu u yörede hâkimiyet kurar.³ Uzun bir dönem Bizans’ın egemenli inde kalan Mu la yöresi ve Datça’da Türkler, 1092’den itibaren görünmeye ba lamı tir. 1261’de de Selçuklu uç beylerinden Mente elilerin hâkimiyetine girmi tir. Osmanlı idaresinden sonra Fetret Döneminde tekrar Mente elilerin eline geçen Datça, 1424’ten itibaren kesin olarak

¹ Derleme a amasında ve di er alanlarda kar ıla ilan sorunlarla ilgili olarak bk. Ali AKAR, “A ız Ara tırmalarında Yöntem Sorunları”, *Türkoloji Dergisi*, S. 2, 2006, s. 41-53.

² http://www.datca.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=31 (Eri im Tarihi: 09.06.2014).

³ http://www.datca.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=9 (Eri im Tarihi: 09.06.2014).

Osmanlı idaresine geçmi tir. Cumhuriyet’le birlikte 1928’de Re adıye merkez kabul edilmek üzere Dadya ve skele Mahalleleri birle tirilerek Datça adı altında ilçe yapılmı tir.⁴

Datça a zı Mu la a ızları içerisinde kendine ait özellikleriyle öne çıkmaktadır. Ula ım imkânlarının elveri siz olması, Marmaris dı nda kara komusunun bulunmaması gibi sebeplerden dolayı a ız özelliklerinde dı faktörlerin daha az tesir etti i mü ahede edilmektedir. Ali Akar’ın Mu la a ızları üzerinde yaptı ı çalı mada da bu durum, III. Bölge (-yo Bölgesi) olarak Marmaris a zıyla birlikte Datça a zının ayrı bir a ız bölgesi olu turması ekinde görülmektedir.⁵ Fakat son zamanlarda e itimin yaygınla ması (genellikle lise ve üniversite e itimi için Mu la ya da ba ka merkezlere meyledilmesi), ula ım imkânlarının eskiye nazaran daha iyi olması, turizmin yörede giderek popülerle mesi ve medya gibi faktörler Datça a zı üzerinde belli oranda olumsuz bir etkiye sahiptir. Özellikle son zamanlarda turizmin geli me göstermesi, bölge halkının dilinde ister istemez bir de i ime sebep olmaktadır. Standart dili kullanan bir insan kar ısında, a ız kullanıcısının kendi dilini yanlı , eksik ya da kaba adetmesi gibi durumlar ortaya çıkabilmekte, do al olarak da a ız özelli inden sıyrılıp standart dile do ru bir kayma meydana gelmektedir. Söz gelimi standart dilde “badem” olarak kullanılan kelimenin, yöre a zında “payam” ekinde kullanılmasına ra men yöre insanı tarafından -standart dile yakla tırma çabasının sonucu olarak- “padem” ekinde arada kalmı bir kelime olarak kullanıldı ı görülmektedir. Bunun yanında kimi fiil çekimlerinde de aynı durum gözlenmektedir. imdiki zaman çekiminin birçok ekli [-(₁)k duru, -(₁)K geli(r), -(₁)yu vb.) bulunmasına ra men zaman zaman standart dil kullanıcısı kar ısında “-yo(r)” ekinin tercih edilmeye çalı lması yine aynı çabanın sonucudur. Bunun gibi olumsuz sebepler yöre a zının kendine ait özelliklerinin kaybolmaya yüz tuttu unu göstermektedir. Yöre a zıyla ilgili yapılacak çalı malar (derleme, makale, tez vb.), bu özelliklerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olacak, kaybolma tehlikesinde olan a ız özelliklerinin muhafaza edilmesine ve ya atılmasına katkıda bulunacaktır.

Birle tirme, Türkçede yeni kelime olu turmada en sık ba vurulan yollardan biridir. Yeni fiil türetme ya da fiili tasvir etmede de birle tirme yöntemi sıklıkla kullanılır. Dolayısıyla birle ik fiil yapısı olu turulur. “Birle ik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas; mânâca bir bütünlük te kil etmek ve cümle içinde tek kelime muâmesi görmektir. ... her birle ik fiil, bir tek kavramı kar ılar.”⁶

Birle ik fiiller, bir isimle bir yardımcı fiilin, bir isimle bir esas fiilin ya da iki ayrı fiilin bir araya gelmesiyle olu ur. ki fiilin olu turdu u birle ik fiiller tasvir fiilleridir. Fiilin anlamını tezlik [-(_y)₁ ver-], yeterlik [(_y)-A bil-], süreklilik [(_y)-A dur-, -(_y)₁p dur-, -(_y)A git-, -(_y)A gel- vb.] ve yakla ma [-(_y)A yaz-] ilgileriyle tasvir eder. Bugünkü Türkiye Türkçesinde yakla ma fonksiyonunda kullanılan “-(_y)A yaz-” yardımcı fiili genellikle olumsuz ya da istenmeyen bir anlam içeren fiillerle kullanılır: dü eyaz-, öleyaz-, kırıl yaz-, bayıl yaz- vb.

“Temel fiildeki eylemin olmadı ını, ancak, olmasına az kaldı ını bildiren yakla ma fiili, herhangi bir fiil tabanı ile ‘yaz-’ tasvir fiilinin olu turdu u bir özel bile ik fiildir. Temel fiildeki eyleme, eylemin olu una yakla ıldı ndan bu fiil, ‘Yakla ma fiili’ olarak adlandırılmı tir. Yakla ma fiili bugün dilimizde i lekli ini kaybetmi tir. Bu fiilin güzel örneklerini ancak eski metinlerimizde bulmaktayız. Yakla ma fiilinin verdi i anlamı, imdi, ‘az kaldı’, ‘az kalsın’ zarf öbekleriyle kazandırmaktayız. Yakla ma fiilinin yalnız görülen geçmi zamanı (-di’li geçmi), ile görülmeyen geçmi zamanı (-mi ’li geçmi) vardır; bunun dı nda bir ba ka kipten çekimi ve olumsuz, soru biçimleri yoktur.”⁷

⁴ Mehmet Çanlı – Ünal Türke , Datça (Re adıye) Kuva-yı Milliyesi, Atatürk Ara tırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999, s. 1-2.

⁵ Ali Akar, Mu la ve Yöresi A ızları, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s. 30.

⁶ Ahmet Bican Ercilasun, Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara 1984, s. 48.

⁷ Mazhar Kükey, Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller, Ongun Karde ler Matbaası, Samsun 1972, s. 19-20.

Türkçenin tarihî dönemlerinde de “yaz-” yakla ma fiilinin yo un olarak kullanılmadı ı gözlenmektedir: Karahanlı sahasında ur-u yaz- “vurayazmak”,⁸ Harezmi sahasında yıkıl-u yaz- “dü eyazmak”, Ça atay sahasında gark bola yazdı “az kalsın bo uluyordu”, Osmanlı sahasında “dü eyaz-, öleyaz-” vb.⁹

Türkiye Türkçesinde yakla ma fonksiyonu “yaz-” tasvir fiilinin yanında “Fiil + -mAk üzere + ek-fiil çekimi” yapısıyla kurulan isim cümlelerinde de kendini göstermektedir. “yaz-” tasvir fiili genellikle olumsuz ya da istenmeyen bir anlam ihtiva eden fiillerle kullanılırken “-mAk üzere” yapısı bütün fiillerle kullanılabilir. Fiilin gösterdi i i ve hareketin bitmesine az kaldı ını, bitmek üzere oldu unu ifade etmektedir: Ders ba lamak üzere → Dersin ba lamasına az kaldı; Yeme i bitirmek üzereyim → Yeme i bitirmeme az kaldı; Dü mek üzereydim → Az kalsın dü üyordum.

Datça a zında da “yaz-” tasvir fiilinin yanında, yaygın bir ekilde kullanılan “Fiil + -(I₄)k gide(r) + ahıs ekleri” yapısında bir yakla ma fonksiyonlu birle ik çekim daha vardır. çerisinde imdiki zaman fonksiyonunu da barındıran bu yapı, esasen bir fiilin bitmek üzere oldu unu, bitmesine az kaldı ını ifade eden bir yakla ma fonksiyonlu birle ik fiil çekimidir. Kimi kaynaklarda imdiki zaman kategorisinde verilen bu yapı, benzer biçime sahip olan “-(I₄)k geli(r)” yapısıyla karı tırılmı olmalıdır. “-(I₄)k gide(r)” yapısının, çerisinde imdiki zaman kavramını barındırdı ı muhakkaktır. Fakat temel olarak fiile, bir yakla ma fonksiyonu kattı ı anla ılmaktadır. Ali Akar bu yapıyı imdiki zaman kategorisi çerisinde de erlendirerek “Fiil + zarf-fiil eki (-I_p) + git-” ba lı ında vermi tir: “Turgut’tan alınan bir örnekte görülmektedir. n_edelim televizyonlara hasta olup gideriz. “ne yapalım televizyonlara hasta oluyoruz.”¹⁰ Bu yapının imdiki zaman fonksiyonunda verilmesi, yakla ma özelli ine de inilmemesi, benzer bir kullanıma sahip olan “-(I₄)k geli(r)” yapısından kaynaklandı ı kanaatini olu turmaktadır. Mu la a zında ve buna ba lı olarak Datça a zında da yo un olarak kullanılan “-(I₄)k geli(r)” yapısı belirli imdiki zamanı gösteren bir çekimdir. Fiilin belirtti i i in gerçekle mekte oldu unu gösterir.¹¹ Kaynaklarda hem “-(I₄)k geli(r)” hem de “-(I₄)k gide(r)” yapısıyla ilgili çe itli bilgilere yer verildi i hâlde Datça a zındaki kullanımıyla ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamı tır. Elbette bunda, yapılan derleme çalı malarının yeterli olmamasının ve yöre a ızlarının tanınmamasının payı büyüktür.

Datça a zında sıklıkla kullanılan “-(I₄)k gide(r)” yapısı, yukarıda da i aret edildi i gibi, öncelikli olarak yakla ma fonksiyonunu ihtiva eder. Bir eylemin bitmesine az kaldı ını, bitmek üzere oldu unu göstermek için bu yapıya ba vurulur. Nasıl ki standart Türkçede “-mAk üzere” yapısının çerisinde bir imdiki zaman ifadesi varsa “-(I₄)k gide(r)” yapısı da çerisinde imdiki zamanı barındırır. Fakat öncelikli olan, fiilin zamanından ziyade fiilin yakla ma fonksiyonuyla tasvir edilmesidir.

“-(I₄)k gide(r)” yapısı; “Fiil + zarf-fiil eki (-I₄k < -I₄p) + git(d) yardımcı fiili + geni zaman eki (-er ~ -e) + zamir kökenli ahıs ekleri” kurulu undadır. “-(I₄)p” zarf-fiil ekinin, kendinden sonra gelen “git-” yardımcı fiilinin etkisiyle, gerileyici benze meye u rayarak “-(I₄)k” ekline geldi i görülmektedir. Geni zaman eki de “-er ~ -e” alternansı ile kullanılmaktadır. Bilindi i gibi

⁸ Necmettin Hacıemino lu, Karahanlı Türkçesi Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 181.

⁹ Necmettin Hacıemino lu, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992. s. 264, 269, 270.

¹⁰ Ali Akar, “Mu la ve Yöresi A ızlarında imdiki Zaman Biçimleri”, Mu la Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, 2001, s. 7.

¹¹ Ali Akar, “Mu la ve Yöresi A ızlarında imdiki Zaman Biçimleri”, Mu la Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, 2001, s. 7; Özgür Ay, Türkiye Türkçesi A ızlarında Fiil Çekimi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s. 264-267; Nurettin Demir, “Güneybatı Anadolu A ızlarında Kullanılan imdiki Zaman Eki -ik gelir”, Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 43-56; Ahmet Cafero lu, “Mu la A zı”, TDAY Belleten 1962, Ankara 1963, s. 108.

Batı Anadolu a ızlarının karakteristik özelliklerinden bir tanesi "r" ünsüzünün dü mesidir.¹² Ancak genel olarak Batı Anadolu a ızlarında, özel olarak da Mu la a ızlarında görülen bu "r" dü mesi her zaman gerçekte memektedir. "r" ünsüzünden sonra ünlüyle ba layan bir ek geldi inde dü me hadisesinin olu madı ı görülür. "-(l₄)k gide(r)" yapısındaki "r" ünsüzünün dü mesi meselesi de bu paraleldedir: gelikgiderin "gelmek üzereyim", gelikgidesi "gelmek üzeresin" vb. Yardımcı fiil olarak kullanılan "git-" fiili de semantik bir fonksiyona sahiptir. Fiilin ihtiva etti i "ula ma, varma, gitme" anlamları eylemin gerçekte meye yakla tı nı belirtmektedir. Böylelikle bu yapı, devam eden bir eylemin bitmesine az kalındı nı i aret etmektedir. Yapının genel tanıtımını ve içerdi i anlamı izah ettikten sonra, yöre a zından örnekler vermek faydalı olacaktır.¹³

Ünsüzle Biten Fiil Örnekleri

a. gel- Fiili (nce Ünlülü)

	Teklik	Çokluk
1. ahıs	gelikgiderin "gelmek üzereyim"	gelikgideriz "gelmek üzereyiz"
2. ahıs	gelikgidesi "gelmek üzeresin"	gelikgidesiz ~ gelikgidesi iz "gelmek üzeresiniz"
3. ahıs	gelikgide "gelmek üzere"	gelikgidelle "gelmek üzereler"

Görülen Geçmi Zaman Çekimi

	Teklik	Çokluk
1. ahıs	gelikgiderdim "gelmek üzereydim"	gelikgiderdik "gelmek üzereydik"
2. ahıs	gelikgiderdi "gelmek üzereydin"	gelikgiderdiz ~ gelikgiderdi iz "gelmek üzereydiniz"
3. ahıs	gelikgiderdi "gelmek üzereydi"	gelikgidellerdi "gelmek üzereydiler"

b. var- Fiili (Kalın Ünlülü)

	Teklik	Çokluk
1. ahıs	varıkgiderin "varmak üzereyim"	varıkgideriz "varmak üzereyiz"
2. ahıs	varıkgidesi "varmak üzeresin"	varıkgidesiz ~ varıkgidesi iz "varmak üzeresiniz"
3. ahıs	varıkgide "varmak üzere"	varıkgidelle "varmak üzereler"

¹² Ali Akar, Mu la ve Yöresi A ızları, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s. 73-74; Zeynep Korkmaz, Güney-Batı Anadolu A ızları -Ses Bilgisi (Fonetik), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 78-80.

¹³ Yöreye mensup olmamızdan dolayı verilen örnekler tarafımızdan belirlenmi tir. Örneklerde, yörede sıklıkla kullanılan fiiller tercih edilmi tir. Farklı bir zaman kategorisi olarak görülen geçmi zaman çekimine de yer verilmi tir.

Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

	Teklik	Çokluk
1. ahıs	ba l kgiderdim "ba lamak üzereydim"	ba l kgiderdik "ba lamak üzereydik"
2. ahıs	ba l kgiderdi "ba lamak üzereydin"	ba l kgiderdiz ~ ba l kgiderdi iz "ba lamak üzereydiniz"
3. ahıs	ba l kgiderdi "ba lamak üzereydi"	ba l kgidellerdi "ba lamak üzereydiler"

Soru ekli

Soru ekli, "Fiil + -(I₄)k git(d)- + geni zaman eki (-e) + soru eki (mi) + ahıs ekleri" kurulu undadır: gelikgide misi "gelmek üzere misin", varıkgide mi "varmak üzere mi", ba l kgide misiz "ba lamak üzere misiniz", bitirikgidelle mi "bitirmek üzereler mi" vb.

Sonuç

Anadolu a ızları, standart dille birlikte de erlendirilebilecek fakat standart dilden ço u yönden ayrılmasından dolayı da ba imsiz olarak varlıklarını sürdüren dil varyantlarıdır. Standart dildeki tutuculuk ve kural koyma endisi, Anadolu a ızlarında görülmedi i için gramer yapılarında çe itlilik göze çarpmaktadır. A ızlar, aynı ya da aralarında nüans bulunan kavramları ifade etmede standart dile göre daha zengin bir kullanım alanı olu turmu tur. Dolayısıyla a ız bölgelerinde, standart dilde bulunmayan, Türkçenin tarihi dönemlerinin bir uzantısı olarak bazı seslik, biçimlik ve söz'lük unsurların görülmesi tabiidir.

Datça a zında da bu paralelde standart dilden ayrılan bazı kullanımlar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de yakla ma i levli "-(I₄)k gide(r)" yapısıdır. Datça a zından tespit etti imiz bu kullanımın, di er a ız bölgelerinde de olması muhtemeldir. Yapılacak derleme ve inceleme çalı maları, bu özelliklerin ortaya çıkarılmasında ve a ız bölgelerinin birbirleriyle olan ili kilerinin belirlenmesinde son derece faydalı olacaktır.

Kaynaklarda "-(I₄)k gide(r)" hakkında doyurucu bilgiye ula ılamamı tır. Sadece bir yerde imdiki zamanı kar ıladı ı üzerinde durulmu tur. İmdiki zaman fonksiyonu bulunsa da bu yapının, fiili yakla ma yönünden tasvir etti i muhakkaktır. Fiilin bildirdi i i in gerçekle mekte oldu u, bitmesine az kaldı ı gibi anlamları içermektedir.

"-(I₄)k gide(r)" yapısı Türkçenin hem tarihi hem de ça da lehçelerinde sıklıkla gördü ümüz "fiil + zarf-fiil + yardımcı fiil" kurulu uyla olu mu bir birle ik fiil görünümündedir. Bugün özellikle Türkmen Türkçesinde çokça görülen bu yapıların, Anadolu a ızlarındaki uzantısı olarak Datça a zında da belirli bir kullanım alanına sahip oldu u mü ahede edilmektedir. Özellikle zarf- fiil ekinin (-ık<-ıp) ünlüyle biten bir fiilden sonra kayna ma neticesinde uzun ünlü ortaya çıkarması, Türkmen Türkçesinde de görülen bir durumdur. Bunun gibi örnekler, Türk dilinin bütün lehçe ve a ızlarıyla bir bütün te kil etti ini ispat etmektedir.

